

Rapport från ICOMOS Europamöte i Dublin 21/10 2004

Ordförande i ICOMOS nationalkommitteer i Europa träffas vanligen ca 2 gånger varje år. Avsikten med mötena är att stämma av hur olika länder förhåller sig till aktuella frågor och för att driva det gemensamma arbetet framåt. Jag deltog som ställföreträdare för Birgitta Hoberg. Mötet inleddes med en seminariedag öppen för alla med Temat "Managing Cultural Heritage-Ireland and the new Europe". Seminariedagen öppnades av den nya ministern för "Department of Environment, Heritage and Lokal Governments" Som jag uppfattade det knyts stora förhoppningar till denne.

Seminariedagen

Situationen för kulturmiljön på Irland

I sitt inledningsanförande uttryckte ICOMOS Irlands ordförande Peter Cox stor oro för hur situationen för kulturmiljön utvecklats. De senaste åren har media fört fram ett negativt budskap. Konflikter mellan praktisk nytta och bevarande har överbetonats och vinklats till kulturmiljöns nackdel. Peter Cox såg Europamötet och uppmärksamheten kring detta som ett viktigt led i att vända trenden. Eftersom turismen betyder så mycket för ekonomin och i sin tur är så beroende av kulturmiljön så borde det inte vara svårt att få gehör för de positiva aspekterna. Han berättade att i varje by eller stad finns det lokala kommitte'er som visar sitt kulturarv. Han betonade också sambandet mellan långsiktig hållbarhet och bevarande.

Peter Cox avslutade med "att ICOMOS i sin rådgivande kapacitet var berett att bistå ministeriet med att stoppa dålig press, lösa konflikter och fokusera på en hållbar utveckling som är integrerad i varje individuell medborgares liv och i samhällsekonomin i stort. I ett land som Irland där kulturmiljöfrågorna hanteras direkt i ett departement utan förmedlande sektorsmyndighet har ICOMOS sannolikt en större roll att spela än i tex Sverige.

Några glimtar från föredragen

Kulturmiljöfrågorna sorterar som sagt under "Department of Environment, Heritage and Lokal Governments". Betydelse har också Heritage Council", som är en vad jag förstår fristående organisation, som arbetar med policyfrågor, bidrag till upprustning mm. En hel del ansvar ligger på regionala "County Governments". I den mån byggnader och anläggningar är ägda av staten så förvaltas de av "Finance Office of Public Work". Det finns idag 9000 lagskyddade fastigheter, 1200 industriminnen och 700 fornminnesområden.

Stadsutvecklingsfrågor och ekonomiska jämförelser mellan bevarande och nybygge diskuterades i flera av föredragen. Man verkade helt enkelt mer medveten om de övergripande strategiska frågornas betydelse än vi normalt är i Sverige. Ett problem som påtalades var att fastighetsägarna ges en så undanskymd roll trots allt de gör. De borde i stället uppmuntras och uppmärksammas. Något som jag tycker att också vi i Sverige borde ta fasta på.

Man fick också en bild av så olika världsarv som Boyne Valley med gravplatser från 5000 år före Kristus i ett böljande pastoralt jordbrukslandskap och det nästan helt otillgängliga Skelligs Islands med sin klosterruin på toppen av en av de vassaste klippöar som jag sett.

Båda är naturligtvis känsliga för slitage. I Boyle Valley har man dragit konsekvenserna av behovet av ta emot många besökare. Man har hittat bra och vackra sätt att slussa människor rätt och att skydda anläggningen. På Skellig Islands finns inte denna möjlighet. Där gäller det att begränsa antalet båtlastar som får komma över. Detta har skett på ett pragmatiskt sätt med hänsyn till lokalbefolkningen som är beroende av turism för sin försörjning. Irland är verkligen ett land av kontraster. För att inte tala om språken engelskan å ena sidan och det helt annorlunda galliskan.

ICOMOS Irland

En stor del av Irlands kulturarv är fornlämningar från tusentals år tillbaka eller ruiner. Jämfört med Sverige verkade en betydligt större del av medlemmarna vara arkeologer, kulturgeografer och historiker. Någon beskrev att arkeologin på Irland är på väg att gå från att vara en akademisk disciplin till en professionell.

Otroligt avundsvärt upplevde jag det nära samarbetet mellan ICOMOS Irland och R.I.A.I (Royal Institute of Architects in Ireland). Idag upplåter dessutom R.I.A.I gratis lokaler åt ICOMOS. Hur det blir i framtiden är dock något osäkert eftersom R.I.A.I är på väg att flytta in i ett nyupprustat georgianskt hus tillsammans med "The New Architectural Archives". Frågan om ICOMOS möjlighet att följa med är ännu inte löst.

Europamötet

Deltagande länder

Närvarande vid Europa mötet var: Armenien, Belgien, Bulgarien, Cypern, Finland, Irland, Italien, Kroatien, Litauen, Makedonien, Polen, Serbien och Montenegro, Slovakien, Slovenien, Sverige, Tjeckien, Tyskland, Ungern. I och med det politiska skeendet särskilt på Balkan har antalet stater där blivit betydligt fler vilket innebar att de tillsammans med övriga öststater nu utgör en allt mer dominerande grupp.

Europagruppens verksamhet och funktion

Att skapa en ny vetenskaplig kommitte som skall arbeta med jämförande studier av olika länders byggnadsminnesmärkning diskuterades. Avsikten är att vi skall känna till varandras system, lära av varandra och kunna sammanställa något så när relevant statistik över antalet skyddade byggnader. Detta känns för min del som ett viktigt arbete. I många olika internationella sammanhang läggs idag oproportionerligt mycket tid till att plocka fram dessa siffror. Det blir oftast jämförelser mellan äpplen och päron och vem skulle vara bäst lämpad om inte ICOMOS att rätta till detta. Beslutades att Peter Cox (Irland) and Jovo Grobovsek (Slovenien) tillsammans tar fram förslag.

Distributionen av information mellan Europas länder diskuterades. Det visade sig att för vissa länder var det självklart att dokument skickade till ett departement skulle komma till ICOMOS i det landet. Detta beror naturligtvis på den nära knytning som finns mellan regering och ICOMOS i vissa länder kanske särskilt i de forna öststaterna. För min del var det viktigt att föra fram att länderna är olika på den punkten och att vi förväntar oss nödvändig information direkt till oss. Flera intog samma ståndpunkt. Från Tjeckien rapporterades att de är i färd att lösgöra sig för att få det oberoende som behövs så att de skall kunna agera fritt.

Jag påtalade behovet av att stärka de nationella kommittéerna så att de blir representativa i sina länder för att öka ICOMOS trovärdighet och styrka. Vi måste öka förståelsen för vad vårt engagemang betyder ute i världen och för vikten av att medverka i den beslutsprocess som

leder till gemensamma spelregler av olika slag. Samtidigt måste vi motsvara våra medlemmars förväntningar på kunskapsutbyte och kontakter.

Kunskapsutbyte mellan kommittéer i östra och västra Europa

De nya ICOMOS kommittéerna känner ett behov av att få hjälp med främst råd från de mer etablerade. Det är ju självklart något som alla ställer upp på och något med grundmeningen med ICOMOS att stötta mindre väl lottade.

Projektet historiska kulturleder i sydöstra Europa

Elektroniska kartor håller på att tas fram för olika kategorier av kulturleder tex leder mellan kloster, fortifikatoriska anläggningar, arkitektur etc. Man ser dessa leder som ett lineärt kulturlandskap. Arbetet syftar också att bli ett forum för dialog mellan olika kulturer och folk i området.

Europeiska program

Kontakterna mellan ICOMOS, Unesco, EU, Council of Europe med fler organisationer diskuterades. Konstaterades att kontakterna skulle kunna vara bättre. Mycket angeläget skulle vara att få fram en konvention, eller ramverk på temat "On the value of Cultural Heritage for Society". Jag informerade om det Europeiska nätverk som bildats för att föra fram kunskap om olika planerade EU direktivs påverkan på kulturmiljön. I övrigt bordlades frågorna om VAT och nationella och europeiska standarder.

Övriga frågor

Ett förslag till nytt charter som handlar om levandegörande diskuterades. Samtliga var överens om att avstyra detta eftersom det skulle bli frågan om alltför detaljerade föreskrifter. Turism chartret ansågs tillräckligt för att reglera dessa frågor.

Finland informerade om det nyetablerade "Baltic Heritage Forum" och ett planerat seminarium i 9-12 juni i Helsingfors 9-12 juni till vilka alla länder runt Östersjön kommer att bli inbjudna. 2003 hölls det i Gdansk och år 2007 kommer det att hållas i Litauen. Flera länder rapporterade att de kommer att hålla möten nästa år ev i kombination med ordförandemöte. Michael Petzet informerade om inriktningen på nästa General Assembly.

Makedonien presenterade en utredning om kulturarv i fara. Jag informerade om vårt folkrättsseminarium som hålls med anledning av att Haag konventionen fyller 50 år som vi genomför tillsammans med Försvarshögskolan, Riksantikvarieämbetet och Kulturarv utan gränser.

Allmänt uppmanades till en allmän uppmorskning när det gällde för de europeiska länderna att få igenom nya världsarv.

Summering

Det var oerhört intressant att delta. Jag kan konstatera att det är viktigt å ena sidan eftersom verkligheten ofta skiljer sig mellan olika länder och å andra sidan vi har så mycket att lära av varandra. Förväntningarna på oss i väst är stora. Men det är inte lätt att göra sig hörd. Det kräver stor kontinuitet, goda kontakter och förtrogenhet med hur ICOMOS fungerar.

Kerstin Westerlund